

İKV DEĞERLENDİRME NOTU

YUNANİSTAN REFERANDUMU: YUNANİSTAN
HALKI KEMER SIKMA PAKETİNE 'HAYIR' DEDİ

Büşra ÇATIR, İKV Uzman Yardımcısı

İKTİSADİ KALKINMA VAKFI

YUNANİSTAN REFERANDUMU: YUNANİSTAN HALKI KEMER SIKMA PAKETİNE 'HAYIR' DEDİ

Yunanistan'da 5 Temmuz 2015 tarihinde gerçekleştirilen Yunanistan ve kreditor kurumlar arasında yeni bir kurtarma paketine ilişkin yapılan referandumda 'hayir' oyu çıktı. İlk sonuclara göre yüzde 61 oranında 'hayir' oyu çıkan referandumda Yunanistan halkı, Yunanistan ve kreditor kurumlar arasında gorusulen yeni kurtarma paketinin kosullarını reddetmiş oldu.

Son Dönemde Yaşanan Gelişmeler

Bilindiği üzere, Yunanistan, AB ve IMF arasındaki kredi görüşmeleri Syriza hükümetinin başa gelmesinden bu yana zorlu bir şekilde devam ediyordu. Yunanistan'ın kreditorlere olan borçlarını ödemeye yetecek nakit fonunun olup olmadığına ilişkin soru işaretleri Nisan ayı başından beri Avrupa kamuoyunu meşgul ediyordu; ancak, Yunan hükümeti Haziran ayına kadar hem borç ödemelerini yerine getirmeye hem de emeklilerin ve kamu çalışanlarının maaşlarını ödemeye devam etti. Borç ödemesi konusunda geçtiğimiz beş ay içinde adeta bir 'sevgi-nefret ilişkisi' içinde devam eden görüşmelerin en kritik dönemi ise, Yunanistan'ın Haziran ayının başında IMF'ye 1,6 milyar avroluk borç ödemesini gerçekleştiremeyeceğini duyurmasıyla birlikte başladı. Yunanistan'ın hazinesindeki nakit fonların tükendiğine ilişkin kanıtların böylesine somut bir şekilde ortaya çıkmasıyla birlikte ülkenin temerrüde düşmesi ve dolayısıyla Avro Alanı'ndan ayrılması ihtimali oldukça güçlendi. Hal böyle olunca, Yunanistan ve kreditorler görüşmelere hız verdi ve Yunanistan 22 Haziran 2015 tarihinde Avro Alanı yetkililerine 11 sayfalık yeni bir ekonomik reform planı sundu.

Öte yandan, 25-26 Haziran 2015 tarihinde gerçekleşen AB Liderler Zirvesi'nde de kurtarma paketinin koşullarına ilişkin görüşmelerden bir sonuç alınamayınca Yunanistan Başbakanı Alexis Tsipras referandum çağrısında bulundu. Tsipras'ın çağrısı üzerine Bakanlar Kurulu tarafından 5 Temmuz 2015 tarihinde kurtarma paketine ilişkin referandum yapılmasına karar verildi. Bu süre içinde ise IMF'ye ödemesi gereken 1,6 milyar avroluk borcu hazinesindeki fonlar tükendiği için ödeyemeyen Yunanistan 1 Temmuz 2015 itibariyle temerrüde düştü. Yunanistan böylece IMF tarihinde temerrüde düşen ilk gelişmiş ülke oldu.

Kreditörlerin Talepleri ve Yunanistan'ın Tutumu

Geçtiğimiz beş aylık süreçte Yunanistan ve kreditorler arasındaki görüşmeler, tarafların koşullar üzerinde anlaşamaması nedeniyle çıkmaza girmişti. Bilindiği üzere, kreditorler yardım paketinin son diliminin Atina'ya verilmesi için öncelikle kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarında kesintiye gidilmesini ve daha fazla ürüne katma değer vergisi uygulanmasını talep ediyordu.

IMF'nin Başekonomisti Olivier Blanchard tarafından 14 Haziran 2015 tarihinde yayımlanan ve Yunanistan ile kreditorler arasında devam eden görüşmelerin ele alındığı yazıda, Yunanistan'ın yerine getirmesi gereken reformların özellikle katma değer vergisi ile kamu çalışanları ve emeklilerin maaşlarına ilişkin olması gerektiği oldukça açık bir şekilde tekrardan vurgulandı. Blanchard'a göre, bütçe fazlası hedefine ulaşmak için Yunanistan'ın karma değer vergisi tabanını genişletmesi ve kapsamlı bir reform sürecine başlaması sürecin olmazsa olmazlarından. Kreditorler tarafından kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarında kesinti talebinin bu denli güçlü bir şekilde dile getirilmesinin nedeni ise söz konusu ödemelerin Yunanistan'ın temel harcamalarının yüzde 75'ini oluşturuyor olması. Blanchard'a göre, kalan yüzde 25'lik kesimde ise yapılabilecek tüm kesintiler yapılmış durumda. GSYİH'nin yüzde 16'sını oluşturan ödemelerde yüzde 1'lik bir kesintiye gidilmesi gerektiğini savunan Blanchard, söz konusu kesintinin en yoksul kesimi koruyarak yapılabileceğinin altını çiziyor.

Öte yandan, Yunanistan'da 25 Ocak 2015 tarihinde 'kurtarma paketine hayır' söylemiyle iktidara gelen Syriza, Yunanistan'ın reform listesine ilişkin 'kırmızı çizgilerinin' olduğu ve onların kesinlikle aşılmayacağı sözünü vermişti. Bilindiği üzere, Syriza hükümeti 1 Nisan 2015 tarihinde ilk reform listesini kreditorlere sunmuştu. Bunun hemen öncesinde Başbakan Alexis Tsipras Yunanistan Parlamentosu'nda muhalefetin desteğini almak için yaptığı konuşmada kreditorlerle anlaşmaya varabilmek için bazı tavizler verilmesi gerektiğini belirtmiş; öte yandan, emeklilik maaşları, maaş kesintileri ve kemer sıkma konularının tartışmaya açık olmadığını ifade etmişti.

Referandumda Oylanan Ekonomik Reform Planı Hangi Önlemleri İçeriyor?

Referandumda Yunanistan halkına sorulan "25 Haziran 2015 tarihinde Avrupa Komisyonu, Avrupa Merkez Bankası ve IMF tarafından Avro Grubu'na sunulan ekonomik

reform planı kabul edilmeli midir?” sorusuna konu olan ekonomik reform planı iki bölümden oluşuyor. “Yürürlükteki Programın Tamamlanması ve Sonrasındaki Adımlar” başlığını taşıyan ilk belgede, yetkililer tarafından 2016-2019 yılları için güvenilir önlem paketleriyle desteklenen bir mali strateji oluşturulması; 2015-2018 yılları arasında sırasıyla yüzde 1, 2, 3 ve 3,5’luk bütçe fazlasının kaydedilmesi; GSYİH’nin yüzde 1’i oranında bütçe fazlası yaratmaya yönelik KDV sisteminin yeniden yapılandırılması ve GSYİH’nin yüzde 1’i oranında bütçe fazlası yaratmak amacıyla kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarında yapısal reform uygulanması talep ediliyor.

KDV sisteminin yeniden yapılandırılmasına ilişkin kreditorlerin talepleri genel olarak vergi uygulanan ürünlerin artırılması ve KDV’nin yüzde 23 seviyesine yükseltilmesini içeriyor. Öte yandan, düşük gelirli vatandaşların vergi seviyesinin yükseltilmesinden zarar görmemesi amacıyla temel ürün ve hizmetlerde vergi seviyesinin yüzde 13 seviyesinde tutulması öngörülüyor.

Kamu çalışanlarının ve emeklilerin maaşlarına ilişkin olarak ise erken emekliliği önlemeye yönelik tedbirlerin alınması, emeklilerden alınan sağlık sistemine katkı payının yüzde 6’ya yükseltilmesi, emeklilere sağlanan dayanışma fonunun aşamalı olarak kaldırılması gibi önlemleri içeriyor.

Toplamda 15 sayfalık bir metin olan ve vergi sisteminden özelleştirmelere uzanan geniş bir çerçevede Yunanistan’a sunulan ekonomide reform paketi bilindiği üzere Yunan yetkililer tarafından kabul edilmedi ve Başbakan Alexis Tsipras söz konusu teklifi referanduma götürme kararı aldı. 27 Haziran 2015 tarihinde referandum kararı alınmış olmasına rağmen, Tsipras 30 Haziran 2015 tarihinde kreditor kurumlara yeni bir teklif sundu. Yeni teklifte Tsipras Avrupa İstikrar Mekanizması’na (*European Stability Mechanism* – ESM) Yunanistan’a 29,1 milyar avroluk yeni bir kurtarma paketinin verilmesi çağrısında bulundu. Aynı zamanda Yunan adaları için KDV’nin düşük seviyede tutulması, emeklilik maaşlarına ilişkin reformun Temmuz ayı yerine Ekim ayında uygulanmaya başlaması gibi talepleri de içeren Tsipras’ın yeni teklifi kreditor kurumlar tarafından referanduma kadar müzakerelerin askıya alınması nedeniyle görüşülmedi.

Önümüzdeki Dönemde Yunanistan ve Avro Alanı'nı Neler Bekliyor?

Referandum sonucunda Yunanistan halkının yüzde 61 ile ekonomide reform paketinin koşullarına “hayır” demesinin ardından yaşanan en önemli gelişmelerden biri Yunanistan Maliye Bakanı Yanis Varoufakis'in görevinden istifa etmesi oldu. Referandumdan 'evet' oyu çıkması durumunda istifa edeceğini açıklayan Varoufakis'in yüzde 61 gibi yüksek bir seviyede 'hayır' oyu çıkmasına rağmen istifa etmesi Yunanistan kamuoyu için şaşırtıcı olsa da yaptığı açıklamada ülkenin borç krizine çözüm bulmak için görevini bırakmasının daha doğru olduğunu düşündüğünü belirtti.

Yaşanan tüm gelişmelerden sonra, Syriza'nın iktidara gelmesinden bu yana geçen 5 ayda Yunanistan ile AB ve IMF yetkilileri arasında oynanan oyun devam ediyor. Oyun teorileri açısından da birçok makaleye konu olan Yunanistan ve kreditorlerinin görüşmelerin gelecek dönemde neler getireceği henüz bilinmiyor. 7 Temmuz 2015 tarihinde acil bir şekilde toplanan Avro Alanı liderleri, Yunanistan'ın borç sorununun 12 Temmuz 2015 tarihine kadar çözüme kavuşturulmasını talep ettiklerini belirtti. AB Konseyi Başkanı Donald Tusk tarafından “AB tarihinin en kritik dönemi” olarak değerlendirilen görüşmelerde, son yıllarda sıklıkla dile getirilen 'Grexit'in gerçekleşip gerçekleşmeyeceğine ilişkin ilerleyen günlerde daha somut verilerin ortaya çıkması bekleniyor.